

2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ 09.4.2-ESFA-V-715 priemonės projekto „Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų tobulinimas“

REKOMENDACIJOS DĖL ATNAUJINTŲ BENDRŲJŲ PROGRAMŲ PRITAIKYMO JUDESIO IR PADĖTIES BEI NEUROLOGINIUS SUTRIKIMUS TURINTIEMS MOKINIAMS

Rekomendacijas parengė: Edita Astapovičienė, Valerija Liaudanskienė

Sutrikimo apibūdinimas: pagrindiniai požymiai ir jų raiška

Metodinės rekomendacijos skirtos pedagogams, ugdančioms judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turinčius mokinius. **Šių rekomendacijų tikslas** – didinti *individualios įtraukties* bei *įtraukties visiems galimybes*. **Judesio ir padėties bei neurologiniai sutrikimai** – tai judrumo sutrikimai, ribojantys galimybę judėti erdvėje. Kiekvienas kūno judesys – nuo rankos pakėlimo iki šypsenos – apima sudėtingą centrinės nervų sistemos (smegenų ir nugaros smegenų), nervų ir raumenų sąveiką. Bet kurio iš šių komponentų pažeidimas gali sukelti judesio ir padėties sutrikimą. Sutrikimo sunkumas vertinamas pagal savarankiškumo įvertinimo indeksą (jį vertina sveikatos priežiūros specialistai).

Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai	Vaikų iki 5 metų, kai vaiko raidos koeficientas, nustatant DISC metodika, bent dviejuose raidos srityse 51–80 procentų. Vaikų nuo 5 metų, kai <i>Barthel</i> indeksas 65–80 balų.
Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	Vaikų iki 5 metų, kai vaiko raidos koeficientas, nustatant DISC metodika, bent trijuose raidos srityse 31–50 procentų. Vaikų nuo 5 metų, kai <i>Barthel</i> indeksas 45–60 balų.

Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	Vaikų iki 5 metų, kai vaiko raidos koeficientas, nustatant DISC metodika, bent trijose raidos srityse ne didesnis kaip 30 proc. Vaikų nuo 5 metų, kai <i>Barthel</i> indeksas iki 40 balų.
Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	Tai grupė etiologiškai skirtingų įgimtų ar įgytų ligų, kurios pažeidžia nervų sistemą ir (ar) kitus organus, sukelia ilgalaikių mokymosi ir socialinės adaptacijos sunkumų.
<p>Mokiniai, turintys judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų, neturi vienodos charakteristikos, kiekvieno problema individuali. Žvelgiant iš savarankiškumo lygio tai gali varijuoti nuo lengvo sutrikimo, kai reikalinga minimali pagalba, iki sunkaus lygio, kai reikalinga nuolatinė pagalba. Judesio ir padėties sutrikimus sąlygoja: įvairūs cerebrinio paralyžiaus tipai, paveldimos ir kitos kilmės nervų-raumenų ligos, įvairios kaulų, sąnarių deformacijos. Šių sutrikimų būklė atsiranda esant pažeidimams smegenyse, dėl kurios mokiniui atsiranda nevalingi, greiti ir pasikartojantys stereotipiniai judesiai ir garsai (įskaitant balso tiką), nevalingas, pasikartojantis kūno drebulys, raumenų spazmai, netvirta laikysena, sutrikusi koordinacija, dažnai su prasta pusiausvyra ir griuvimu, nevalingi kojų, rankų judesiai ir kt. Pasireiškia ne tik bendrosios motorikos sutrikimai, bet ir miego sutrikimas, kalbėjimo ir kalbos supratimo sunkumai, regimojo, klausos suvokimo sutrikimas, įvairaus pobūdžio mokymosi sunkumai.</p> <p>Neurologiniai sutrikimai: epilepsija, miego sutrikimai, depresija, migrena; degeneracinės centrinės nervų sistemos ligos, neurologinius sutrikimus sukeliančios skeleto – raumenų ligos ir pan. Šios ligos gali veikti stambiąją motoriką, smulkiają motoriką, atskirų garsų tarimą, kalbėjimo aiškumą, sklandumą, regėjimą, akių ir rankų koordinaciją, intelekto vystymąsi, socialinę ir / ar emocinę raidą. Neurologiniai <i>sutrikimai laikui bėgant dažnai progresuoja</i>. Dauguma jų yra <i>nepagydomi</i>, nors gydymas gali sulėtinti arba sumažinti simptomus.</p>	
Dalyvavimo ugdymo procese galimybės (stipriosios pusės)	
Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai	Mokiniai gali neturėti jokių mobilumo sunkumų. Stambiosios motorikos pakenkimai labai nežymūs. Savarankiškai vaikšto, eina neilgus atstumus, bėga minimaliu greičiu, atlieka kasdienius įprastus fizinius veiksmus: atsitupia, atsistoja, pakelia nuo žemės daiktą ir kt. Rankų smulkiosios motorikos pakenkimų nėra arba jie labai nesunkūs. Mokinys laiko rankoje rašiklį, pieštuką, naudoja liniuotę, skriestuvą, kitus mokyklinius reikmenis. Geba brėžti įvairaus tipo linijas,

	<p>atlieka rašto darbus įprastu ar kiek lėtesniu tempu. Geba veikti abejomis rankomis. Valdo kompiuterio pelę, kitą kompiuterinę įrangą. Domisi aplinka, dalyvauja bendrose veiklose.</p> <p>Kalba trumpais sakiniais. Atsako į klausimus, pats klausia. Su aplinkiniais bendrauja įprastais būdais. Esant kalbos pakenkimui, gali naudoti alternatyvias komunikavimo priemones.</p>
Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	<p>Judesių pakenkimai nuo lengvo iki sunkaus: mokinys savarankiškai vaikšto, vaikšto naudodamas pagalbinę priemonę – vaikštynę arba naudojami neįgaliojo vežimėliu (paprastu arba elektriniu). Rankų smulkiosios motorikos pakenkimai nesunkūs. Mokinys atlieka užduotis, dalyvauja veiklose, nereikalaujančiose tikslių rankos judesių. Su aplinkiniais bendrauja trumpais sakiniais, pavieniais žodžiais arba alternatyviais būdais, parinktais alternatyvios komunikacijos simboliais. Bendraudamas ir mokymasis naudoja žemąsias ir aukštąsias technologijas – įvairaus tipo komunikatorius. Naudojasi pritaikyta kompiuterine įranga. Geba valdyti kompiuterį naudodamas alternatyvią pelę, alternatyvią klaviatūrą. Pritaikytu kompiuteriu atlieka pateiktas užduotis. Naudojamos ortopedinės priemonės (įvairūs rankų, kojų įtvarai, kitos priemonės) padeda mažinti raumenų spastiškumą, slopina nevalingus, nekoordinuotus judesius.</p>
Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	<p>Stambiosios motorikos pakenkimai sunkūs, labai sunkūs, mobilumas ribotas. Su aplinkiniais bendrauja alternatyviais būdais. Bendraudamas ir mokymasis naudoja alternatyviąją komunikaciją, žemąsias (komunikatorius) ir aukštąsias technologijas (programinę įrangą, pvz., Communicator 5, Boardmaker ir kt.). Naudojasi pritaikytu kompiuteriu: alternatyvia pele, valdoma galva, akimis ar kitu būdu, pritaikyta klaviatūra. Kompiuteriu atlieka pateiktas užduotis. Savarankiškai gali naudotis elektriniu neįgaliojo vežimėliu, kuris valdomas jungikliu, smakru ar kitu būdu.</p>
Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	<p>Lėtinės neurologinės ligos (kaip antai raumenų atrofija, nugaros smegenų išvarža ir pan.) dažnai būna lydimos skirtingo sunkumo judėjimo ir padėties sutrikimų, kurielabiausiai ir lemia mokinių dalyvavimo ugdymo procese galimybes. Tačiau kai kurie lėtiniai neurologiniai sutrikimai (pvz., nemiga, migrena, epilepsija, hidrocefalija, centrinės nervų sistemos ligų pasekmės) ligos remisijos laikotarpiu gali neturėti įtakos aktyviam mokinio dalyvavimui ugdymo</p>

	<p>procesė. Siekiant, kad mokiniai kuo optimaliau galėtų dalyvauti ugdymo procese, būtina sudaryti, laikytis ir nuolat stebėti bei koreguoti darbo ir poilsio režimą, atsižvelgiant į mokinių savijautą. Šie mokiniai gali pasižymėti kruopštumu, atida detalėms, tvarkai.</p>
<p align="center">Bendra aktuali informacija šios grupės mokinių ugdymui</p>	
<p>Kiekvienas judesio ir padėties bei neurologinius sutrikimus turintis mokinytis yra unikalūs, turintis skirtingus gebėjimus ir savo apribojimus. Kai mokytojai geriau suvokia kiekvieno mokinio poreikius, įtraukimas į ugdymo procesą yra lengvesnis ir natūralesnis. Mokinio stiprybės gali būti tokios pat, kaip įprastos raidos (neurotipinių) vaikų; jis gali pasižymėti tokiais pat charakterio savybėmis (sąžiningumu, rūpestingumu, lojalumu, pagalba kitiems, gebėjimu bendrauti ir kt.); socialinėmis savybėmis (dalinasi tuo, ką turi, deda pastangų, kad susirastų draugų, yra geras klausytojas, priima kitų skirtumus, prireikus prašo pagalbos, prisiima asmeninę atsakomybę už veiksmus (gerus ir blogus), sako tiesą ir gali atsiprašyti, kai reikia); gebėjimu bendrauti (vartoja žodžius (ar alternatyvią komunikaciją) poreikiams, norams ir idėjoms išreikšti, bendrauja mokykloje su draugais); kitomis stiprybėmis (domisi muzika, dainuoja, mėgsta žaisti žaidimus, rūpinasi gyvūnais ir / ar mažesniais vaikais ir kt.). Turimomis stiprybėmis grindžiamas ugdymas motyvuoja mokinį, ugdo pasitikėjimą savimi, ugdo geranoriškus santykius su bendraklasiais, įtraukia į popamokinę veiklą.</p>	
<p align="center">Dalyvavimo ugdymo procese sunkumai ir individualūs ugdymosi poreikiai</p>	
<p>Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Motorikos pakenkimai lengvi, bet gali pasitaikyti kalbėjimo ir kalbos supratimo, regimojo ir klausos suvokimo sutrikimai, mokymosi sunkumai, miego, virškinamojo trakto sutrikimai, kitos sveikatos problemos.</p> <p>Vidutiniai smulkiosios motorikos sutrikimai gali pasunkinti mokinių veiklas, atliekant tikslių judesių reikalaujančias užduotis. Mokiniui gali būti sunku rašyti rašytinėmis raidėmis, laikytis eilučių ribų, piešti, kopijuoti labai smulkias detales, objektus (pvz., dirbti su žemėlapiu) ir kt. Mokiniui lengviau atlikti užduotį, kai jis rašydamas, piešdamas naudoja storesnius rašiklius, pieštukus, kai jam leidžiama rašyti stambesniu šriftu, leidžiama nesilaikyti linijų ir mokytojas neskiria užduočių, reikalaujančių labai tikslių rankų motorikos judesių. Kai rašymo ranka lėtas, mokinytis gali rašyti kompiuteriu. Jam gali būti reikalinga momentinė, trumpalaikė pagalba.</p>

	<p>Esant kalbėjimo ir kalbos sutrikimui, prireikus gali būti parenkama alternatyvi komunikacija, užtikrinanti socialinius bendravimo įgūdžius.</p>
<p>Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Dėl motorikos pakenkimo mokiniai ugdymo procese patiria sunkumų: jie dažniausiai negeba naudotis rašymo priemonėmis, atlikti rankų smulkiosios motorikos reikalaujančių užduočių: sunku tiksliai sujungti taškus ir nubrėžti tiesią liniją, įrašyti skaitmenį į langelį, pamokoje naudoti liniuotę, skriestuvą ar kitą mokymo priemonę. Esant kintančiam raumenų tonusui, spastiškumui, mokiniui gali būti sunku versti vadovėlio lapus, iš kuprinės išsiimti mokymo priemones, kompiuterį valdyti tradicine pele ar naudotis įprasta klaviatūra.</p> <p>Šiems mokiniams reikalingas individualiai pritaikytas neįgaliojo vežimėlis su tvirta kojų atrama, liemens tvirtinimo diržais, kurie padeda išlaikyti teisingą kūno padėtį, mažina spastiškumą, seilėtekį.</p> <p>Mokinių savarankiškumas, savitvarkos įgūdžiai dažnai priklauso nuo aplinkinių, todėl ugdymosi procese reikalinga mokytojo padėjėjo pagalba.</p>
<p>Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Dėl sunkių, labai sunkių stambiosios, smulkiosios motorikos pakenkimų mokiniai nuolat naudojasi jiems pritaikytu neįgaliojo vežimėliu su kojų atrama, liemens tvirtinimo diržais, padedančiais išlaikyti taisyklingą kūno padėtį, dažnai naudojami kaklo įtvarai. Rankų smulkiosios motorikos judesių korekcijai naudojamos ortopedinės priemonės, pvz., rankų, kojų įtvarai. Mokiniams, dalyvaujantiems ugdymo procese, reikalingas ortopedinis režimas, kūno padėties (pozos) keitimas vadovaujantis medikų rekomendacijomis.</p> <p>Mokiniai gali neturėti verbalinės komunikacijos, todėl su aplinkiniais bendrauja alternatyviais būdais naudodami alternatyviąją komunikaciją, kurios specialiai mokomi.</p> <p>Mokinių ugdymuisi naudojama kompiuterinė įranga: alternatyvios įvairaus tipo pelės, klaviatūros, jungikliai, kt. Nuolat padedami mokytojo, švietimo pagalbos specialisto, mokytojo padėjėjo, kompiuteriu jie gali atlikti jiems prieinamas mokomojo dalyko užduotis, bendrauti su aplinkiniais, dalyvauti neformaliojo ugdymo veiklose.</p>

Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	Siekiant maksimalių šių mokinių pasiekimų, būtina, atsižvelgiant į jų sutrikimą, tinkamai parinkti, suderinti ir taikyti individualų darbo ir poilsio režimą. Atsižvelgiant į sveikatos būklę, dalyvavimo ugdymosi procese galimybes ir poreikius, turi būti sudaromas individualus ugdymo bei pagalbos planas mokiniui. Dirbantys mokytojai ir mokyklos personalas turi būti susipažinę su lėtinių neurologinių sutrikimų turinčių mokinių sveikatos būkle ir gebėti tinkamai organizuoti ugdymo procesą, laiku reaguoti ir suteikti pagalbą pasireiškus ūmiai būklei. Šiems mokiniams gali prireikti įvairių sveikatą tausojančių priemonių, apie kurias informuoja tėvai (globėjai, rūpintojai), dažnai taikyti sveikatą tausojantį režimą, išmanyti įvairias atsipalaidavimo, nusiramino technikas ir būdus.
Bendra aktuali informacija šios grupės mokinių ugdymui	
Vidutinių, sunkių, labai sunkių judesio ir padėties sutrikimų turinčių mokinių, <i>net ir nesant intelekto sutrikimo</i> , motorinių įgūdžių stoka išryškina jų <i>mokymosi sunkumus sprendžiant neverbalines užduotis ir apdorojant vizualinę erdvinę informaciją</i> . Vaikams dažnai sunkiai sekasi rašyti, skaičiuoti, operuoti abstrakčiomis sąvokomis. Prasti rašymo įgūdžiai, vaizduotės stoka, prasta vizualinė atmintis, klaidingas erdvinis suvokimas, bendravimo sunkumai. Mokiniai, turintys lėtinių neurologinių sutrikimų, dėl prastos sveikatos, labilių emocijų, kartais keistos išvaizdos (hidrocefalija, genetiniai sutrikimai), visuomenės stigmų dažnai patiria bendravimo, bendraamžių pripažinimo sunkumų. Prisitaikymo naujose situacijose sunkumai, socialinių įgūdžių stoka gali suteikti klaidingą informaciją apie vaiko gebėjimus ir intelektines galias .	
Ugdymosi strategijos ir rekomendacijos	
Judėsio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turinčių mokinių ugdymui taikomas universalaus dizaino mokymuisi strategijos modelis leidžia užtikrinti socialinę ir edukacinę visų vaikų įtrauktį į ugdymo procesą (Meyer, Rose, Gordon, 2014). Ši strategija atskleidžia, kaip galima modeliuoti judėsio ir padėties bei neurologinius sutrikimus turinčio vaiko ugdymosi sėkmę, orientuotą į bendrą ugdymo procesą: <i>kaip</i> kelti lanksčius mokinio ugdymo tikslus / uždavinius. Judėsio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turintiems vaikams tikslingai parinktos ir taikomos ugdymo strategijos skatina mokymąsi, padeda ugdyti kūrybiškumą, socialinius, pažintinius gebėjimus, stiprina sveikatą. Judėsio ir padėties bei neurologinių sutrikimų turinčių mokinių įtraukimas į ugdymo procesą pirmiausiai suponuoja:	

<p>a) aplinkos pritaikymą;</p> <p>b) sveikatos stiprinimą (medikamentinis gydymas, įvairios terapijos, tinkamas darbo ir poilsio režimas ir pan.);</p> <p>c) mobilumo užtikrinimą, naudojant mokiniui individualiai parinktą kompensacinę techniką, kuri leidžia maksimaliai užtikrinti mokinio mobilumą bei sukuria jo poreikius užtikrinančią saugią darbo bei poilsio vietą (-as);</p> <p>d) sutrikusių funkcijų lavinimą, atstatymą (gydomoji kūno kultūra, ergoterapija, masažas ir pan.), kurie padeda maksimaliai dalyvauti, įsitraukti į ugdymą, siekti įgyti žinių, gebėjimų, kompetencijų;</p> <p>e) informacinių komunikacinių technologijų parinkimą ir pritaikymą, leidžiančius kuo aktyviau dalyvauti ugdymo procese bei sudarančius galimybes būti maksimaliai nepriklausomam nuo aplinkinių pagalbos;</p> <p>f) alternatyvios komunikacijos parinkimą ir praktinį naudojimą (esant kalbėjimo ir kalbos sutrikimams).</p> <p>Mokykla, formuodama ugdymo turinį ir organizuodama bei įgyvendindama ugdymo procesą mokiniui, turinčiam judesio ir padėties bei neurologinių sutrikimų, vadovaujasi Bendrųjų ugdymo planų nuostatomis, atnaujintomis Bendrosiomis programomis ir kitais šių mokinių ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais. Bendrosios programos pritaikomos atsižvelgiant į kiekvieno mokinio individualias ugdymosi galimybes ir poreikius.</p> <p>Turinčio judesio padėties bei neurologinių sutrikimų mokinio ugdymo planą mokykla sudaro, atsižvelgdama į mokinio galias, vadovaudamasi <i>Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos patvirtintais einamųjų mokslo metų ugdymo planais bei rekomendacijomis</i> (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb37630ac4711eba6328c92adabc234?jfwid=kjtiqgoc5) (žr. 2022-03-03 17:40).</p> <p>Mokiniui, kuriam nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai dėl vidutinio, sunkaus ar labai sunkaus judesio ir padėties sutrikimo, sudaromas individualus ugdymo planas (toliau - IUP), parenkama mokymosi forma, mokymo organizavimo būdai. Pagalbos mokiniui planas gali būti sudėtinė IUP dalis. Sprendimą dėl mokinio IUP sudarymo priima mokykla, planas aptariamas su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais).</p>	
<p>Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai</p> <p>Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p>	<p>Mokiniui, turinčiam vidutinį judesio ir padėties sutrikimą, Bendroji programa (toliau – BP), ugdymo turinio apimtys gali būti nekeičiamos. Šių mokinių mokymas nereikalauja specialios fizinės ir mokomosios aplinkos pritaikymo, specialiųjų mokymo priemonių ir kompensacinės technikos (skirtos ugdymuisi) parinkimo.</p>

Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai	<p>Mokinys gali naudoti kompensacines priemones (lazdas, įtvarus ir pan.), skirtas mobilumui pagerinti. Atsižvelgiant į motorikos pakenkimo lygį, gali nesimokyti technologijų, gali nedalyvauti kūno kultūros pamokose, vietoje jų privalo lankyti gydomąją kūno kultūrą ar kitus sveikatą stiprinančius, pažeistas funkcijas gerinančius, atstatančius užsiėmimus.</p> <p>Mokykla užtikrina judesio ir padėties sutrikimų turinčiam mokiniui mokykloje teikiamą švietimo pagalbą . Švietimo pagalbą teikiantys specialistai, pagalbos tikslai ir intensyvumas turi būti numatyti mokinio pagalbos plane. Švietimo pagalbą teikiantys specialistai, bendradarbiaudami kartu su mokytojais ir kitais specialistais, mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais), teikia konsultacinę pagalbą ir įgalina mokinio tėvus (globėjus, rūpintojus), kitus asmenis padėti mokiniui ugdytis. Plane būtina numatyti: darbo ir poilsio režimą, kompensacinę techniką (įvairaus tipo neįgaliojo vežimėlius, vaikštynes) ją naudojančiams mokiniams, mokomosios medžiagos kiekį, apimtį bei tinkamą jos pateikimą.</p> <p>Judesio ir padėties sutrikimų turintys mokiniai, priklausomai nuo motorikos pakenkimo lygio, gali nesimokyti technologijų, nedalyvauti kūno kultūros pamokose. Vietoj jų mokinys gali rinktis kitus individualaus ugdymo plano dalykus, tenkinančius specialiuosius ugdymosi poreikius, gauti pedagoginę ar specialiąją pedagoginę pagalbą.</p>
Lėtiniai neurologiniai sutrikimai	<p>Lėtinių neurologinių sutrikimų turinčių mokinių ugdymą veikia mokinio sveikatos būklė, individualūs gebėjimai, taikomi mokymo metodai, klasėje sukurta mokymuisi palanki aplinka. Svarbu maksimaliai išnaudoti ligos remisijos laikotarpius ir stengtis, derinant darbo ir poilsio režimą, medicininės reabilitacijos priemones jį maksimaliai pratęsti. Ugdymo tikslų, turinio įgyvendinimo ir pasiekimų vertinimo dėmė suteikia tvirtus ir tvarius žinių pagrindus bei padeda mokiniui įgyti aukštesnius pasiekimus.</p>
Ugdymosi pasiekimų vertinimo ypatumai	

<p>Vidutiniai judesio ir padėties sutrikimai</p> <p>Sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p> <p>Labai sunkūs judesio ir padėties sutrikimai</p> <p>Lėtiniai neurologiniai sutrikimai</p>	<p>Mokinio pasiekimai ir pažanga aptariama vaiko gerovės komisijoje 2–3 kartus per metus – pasibaigus mokslo metų pusmečiui ar po kiekvieno trimestro. Apie mokinio pasiekimus mokinio tėvai informuojami sutartu su tėvais būdu.</p> <p>Vertinant mokinių pasiekimus, atsižvelgiama į dalyko specifiką, vertinimo elementus. Skiriant patikrinimo, kontrolinius darbus, privalu apžvelgti užduotis ir eliminuoti tas, kurių mokinys negali atlikti dėl negalios net ir su turima kompensacine technika (pvz., rinkti smulkias detales esant rankų tremorui). Jei atliekant užduotis mokiniui reikalinga pagalbinė kompensacinė technika, užduoties atlikimo laikas atitinkamai pratęsimas.</p> <p>Atskirais atvejais, kai dėl sutrikimo būtinas sveikatos tausojimo režimas, t. y. būtinos pertraukos pailsėti bei higienos ar kitoms sveikatos procedūroms atlikti, šis laikas neįskaitomas į laiką, skirtą užduočiai atlikti.</p> <p>Mokinio pasiekimų raidą atskleidžia: savarankiškumas (gebėjimas savarankiškai atlikti užduotis), kontekstai (kasdienėse, pažįstamose, nepažįstamose situacijose, kontekstuose ir kt.), sudėtingumas (turinio, užduočių). Aptariami vertinimo ypatumai, atsižvelgiant į dalyko specifiką, kaupiamojo vertinimo elementus. Pasiekimai aprašomi, išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinį, patenkinamą, pagrindinį, aukštesnįjį. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (ar kita pasirinkta pasiekimų vertinimo sistema).</p> <p>Judesio ir padėties bei lėtinių neurologinių sutrikimų turintiems mokiniams pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas ir brandos egzaminai pritaikomi vadovaujantis galiojančiu „Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, kalbų įskaitų, brandos egzaminų užduoties formos, vykdymo ir vertinimo instrukcijų pritaikymo mokiniams, buvusiems mokiniams ir eksterнамs, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašu” (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.418899/YupVGPUpzL) (žr. 2022-03-03 17:45).</p> <p>Vertinant mokinių pasiekimus, gali būti: pratęsimas užduočių atlikimo laikas, leidžiama būti atskiroje patalpoje ir naudotis kompiuteriu, kuriame neįdiegta teksto rašybos ir gramatikos tikrinimo programa, daryti fizinio aktyvumo</p>
---	---

	pertraukas, raidžių rašysenos netikslumai nelaikomi klaidomis, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų metu vykdytoju skiriamas švietimo pagalbą teikiantis specialistas.
--	--

Literatūra ir šaltiniai

Ambrukaitis, J. (2003). Specialiojo ugdymo pagrindai : vadovėlis edukologijos specialybės studentams. Šiauliai : Šiaulių universitetas.

Ališauskas, A. (2002). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiauliai : Šiaulių universitetas.

Bendrųjų programų atnaujinimo vadovas [General Programs Update Guide] (2021).

<https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/06/BP-rengimo-vadovas-2021-06-10-red.pdf>.

Dėl Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, kalbų įskaitų, brandos egzaminų užduoties formos, vykdymo ir vertinimo instrukcijų pritaikymo mokiniams, buvusiems mokiniams ir eksternams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tvarkos aprašo patvirtinimo 2012 vasario 13 d. įsakymu Nr.V-258 (Žin., 2012, Nr. 24-1121).

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.418899/YupVGPUpzL>.

Dėl 2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo 2021-05-03 Nr.: V-688. Įsakymas paskelbtas: TAR 2021-05-03, i. k. 2021-09423.

<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb37630ac4711eba6328c92adabc234?jfwid=kjtiqgoc5>

Kompetencijų raidos aprašai [Descriptions of competence development] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/kompetenciju-ir-vaiko-raidos-aprasai/>.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas [Law on Education of the Republic of Lithuania] (1991).

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>.

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. V-1265/V-685/A1-317 (Žin., 2011, Nr. 93-4428).

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.37B80BC37360> .

Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų projektai [Primary and basic education General program projects] (2021).

<https://www.mokykla2030.lt/bp-projektai/>.

Vaiko raidos aprašas [Description of the child's development] (2021). <https://www.mokykla2030.lt/>.

<https://www.sess.ie/categories/physical-disabilities/cerebral-palsy/tips-learning-and-teaching> .